

Kommunal planstrategi for Sortland 2017-2020 **Del 2**

Kunnskapsgrunnlag

Etter behandling i formannskapet 23.02.2017

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Oppsummering utviklingstrekk.....	4
3	Utviklingstrekk og utfordringer	8
3.1	Demografi	8
3.1.1	Befolkningsutvikling.....	8
3.1.2	Utfordringer	11
3.2	Folkehelse.....	11
3.2.1	Situasjonsbeskrivelse.....	12
3.2.2	Utfordringer (tall fra 2015)	13
3.3	Helse, omsorg- og pleieområdet.....	13
3.3.1	Situasjonsbeskrivelse.....	13
3.3.2	Utfordringer	14
3.4	Oppvekst – barn og skole.....	14
3.4.1	Situasjonsbeskrivelse.....	14
3.4.2	Utfordringer	16
3.5	Kultur.....	16
3.5.1	Utfordringer	17
3.6	Innvandring og flyktninger	17
3.6.1	Innvandring	17
3.6.2	Utfordringer	18
3.7	Bolig og boligmarked.....	18
3.7.1	Situasjonsbeskrivelse.....	18
3.7.2	Utfordringer	20
3.8	Inntekt	20
3.9	Utdanning.....	20
3.9.1	Videregående utdanning	21
3.9.2	Universitets- og høyskolenivå.....	22
3.9.3	Utfordringer	23
3.10	Sysselsetting	23
3.10.1	Arbeidsstyrken i Sortland	23
3.10.2	Arbeidsledighet	24
3.10.3	Utfordringer	24
3.11	Pendling	24
3.12	Økonomisk sosialhjelp.....	25
3.13	Klima og miljø.....	26
3.13.1	Situasjonsbeskrivelse.....	27
3.13.2	Utfordringer	28
3.14	By-, tettsteds- og regionsenterutvikling.....	28
3.14.1	Utfordringer	28
3.15	Transportsystemer og infrastruktur.....	29
3.15.1	Situasjonsbeskrivelse.....	29
3.15.2	Utfordringer	31
3.16	Næring og sysselsetting	31
3.16.1	Situasjonsbeskrivelse.....	31
3.16.2	Muligheter og utfordringer	35
3.17	Interkommunalt samarbeid.....	36

1 Innledning

Formålet med kunnskapsgrunnlaget er å gi et situasjonsbilde av Sortland, både i forhold til sammenlignbare kommuner, Nordland og landet i sin helhet i forbindelse med utarbeidelse av kommunal planstrategi.

Dokumentet er bygd opp tematisk

- Demografi
- Folkehelse
- Helse-, omsorg og pleieområdet
- Oppvekst – barn og skole
- Kultur
- Innvandrere og flyktninger
- Bolig og boligmarked
- Klima og miljø
- By-, tettsteds- og regionsenterutvikling
- Transportsystemer
- Næring og sysselsetting
- Pendling

Under hvert tema er dagens situasjon, eventuelle prognoser og en vurdering av utfordringene de neste årene skissert. Data fra de forskjellige temaene er sammenfattet i en oppsummering – utviklingstrekk.

Situasjonsbeskrivelse og prognoser baserer seg på tallmateriale fra Statistisk sentralbyrå (SSB), Nordland fylkeskommune, erfaringstall/-materiale fra den enkelte avdeling i kommunen (planer og utredninger), strategisk analyse 2016-2019, økonomimeldingen desember 2016 utarbeidet av økonomisjefen i Sortland kommune, folkehelseprofil, informasjon fra Sortland videregående skole, mm.

Kunnskapsgrunnlaget skal være med å gi grunnlag for diskusjoner i utarbeidelsen av den kommunale planstrategien, men peker ikke på tiltak eller løsninger på utfordringene.

2 Oppsummering utviklingstrekk

Nord-Norge og Nordland

Nordland og Nord-Norge har de seinere årene hatt en høyere vekst enn resten av landet. Den kraftige veksten i sjømat- og reiselivsnæringen, økt eksport fra prosessindustrien og at Nord-Norge ikke har hatt så stor føling med nedgangen i oljenæringen er årsaken til dette. Det private konsumet øker også og årsveksten i varehandelomsetningen første halvdel av 2016 var på 11 prosent. Arbeidsledigheten er lav og dette forventes å fortsette de nærmeste årene, skatteinntekter til kommunene øker og investeringsveksten er sterk. Det er også sterk prisvekst i boliger i alle de 3 nordligste fylkene, dette gjør at boliginvesteringene også vil holde seg høye, noe som også driver byggebransjen til investeringer.

Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde, samtidig har regjeringen et mål om å gjøre Nord-Norge til en av landets mest bærekraftige og skapenede regioner. Det er en målsetting om økt verdiskapning og dermed en satsing på næringsutvikling.

Regionsenter i Vesterålen

Sortland er regionsenter i Vesterålen, dette gir mange muligheter, men også forpliktelser. «Regionsentrene skal være lokomotiv i livskraftige regioner». Vekstkraft, attraktivitet og regionforstørring står sentralt, samtidig er *by og land* et gjennomgående perspektiv. Sortland må gi de tilbudene et regionsenter skal gjøre og samtidig se til hele Vesterålen. Vi er knyttet tett sammen- i en felles bo- arbeids- og serviceregion (BAS) uavhengig av kommunegrenser, det samme gjelder bruk av naturressurser som for eksempel sjøen til oppdrett og fiskeri, naturbasert turisme osv.

Demografi og befolkning

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at Sortland vil kunne nå 12 000 innbygger i 2040. Pr. 3. kvartal i 2016 var folketallet 10 393. Demografien kjennetegnes ved en stor økning i antall eldre de neste årene, i perioden 2016-2020 vil antall personer 67-79 år øke med 176, mens gruppen unge voksne øker med 121 i samme periode.

Økningen i antall eldre skaper også behov for mer pleie og omsorg, vi bruker allerede i dag 30% av budsjettet på helse- og omsorgstjenester. Fremtidens løsninger i forhold til dette er mer forebyggende arbeid, universell utforming av samfunnet, fysisk aktive eldre slik at de er rustet til å bo hjemme. Det må likevel påregnes utbygging av sykehjemsplasser utover 2020-årene, både på Lamarktunet og vel 50 egne demensplasser. Dette betyr store investeringer og økte driftskostnader. Befolkningsøkningen skjer hovedsakelig i sentrum og på Strand, mens de øvrige kretsene har lav vekst eller nedgang. I forhold til økningen i det totalte folketallet, så skyldes denne i stor grad innvandring.

Kommunen som tilrettelegger

Arbeidsplasser og boligtilbud er grunnleggende for å skape vekst og velferd. Det er flere aktører som må ta ansvar for arbeidsplassutvikling, men kommunen må tilrettelegge med gode rammevilkår, samtidig som det gjøres langsiktige vurderinger i forhold miljø, transport, osv. Kommunen kan bidra

med tilrettelegging av infrastruktur, tomter, veiledning mm. Arealplanlegging en viktig del av å sikre bærekraft i utviklingen.

Infrastruktur og transport

I Sortland er det store utfordringer i forhold til trafikk og avløpssituasjonen.

Vesterålsgata

Mellom Sortlandsbrua og Prestelva er kapasiteten på fylkesveinettet opp mot kryssene med det kommunale veinettet omtrnt sprengt og det er store problemer med etablering av næringsaktivitet som genererer ny/endret trafikk.

Hovedveinettet

Dessuten er veinettet ut av kommunen og Vesterålen viktig, for at vi skal få varene våre ut til forbrukerne. Hålogalandsvegen er derfor svært viktig å få realisert og statlig reguleringsplan forventes vedtatt i løpet av noen måneder.

Gang-/sykkelveier

I Sortland har vi et godt utbygd gang-/sykkelveisystem inn mot sentrum. Det er også laget planer for utbygging av gang-/sykkelveier på Hinnøysiden, men vi mangler gangbru over Sortlandssundet, noe som relativt effektivt stopper denne type trafikk inn mot sentrum fra Hinnøysiden. I tettstedene utenfor sentrum er ikke dette like bra; I Holmstadorrådet mangler vi denne type infrastruktur, det er ikke engang prioritert. Langs Sigerfjordveien er gang-/sykkelvei under planlegging, på Maurnes skolekrets er gang-/sykkelvei under bygging.

Sanitært avløpsnett

Kommunen har ikke de seinere årene klart å følge opp de overordnede planene for avløp som ble laget rundt 2002, kloakkrenseanlegg og ledningsnett er ikke i samsvar med dagens behov. Dette gir store utfordringer både i sentrum og ute i distriktene, når utbygginger skal skje.

Bolig

Kommunen må ta overordnede grep for å tilrettelegge for et variert botilbud, som passer for alle grupper i samfunnet. Samordnet areal-, bolig- og transportplanlegging er viktig, slik at transport, det være seg gående, syklende, kjørende, kan foregå effektivt og tilfredsstillende for hele befolkningen. Gjennom tilrettelegging for varierte boligtilbud skal befolkningen, uansett livssituasjon, kunne ha tilfredsstillende boforhold og i størst mulig grad kunne klare seg selv og ta ansvar for eget liv og helse. Bo- og tettstedsutvikling skal være med å gi mulighet for sosial og fysisk utfoldelse for alle befolkningsgrupper.

Arbeidsledighet og utdanning

Arbeidsledigheten er lav i kommunen, men vi har stort frafall fra skolene og ligger lavere enn Nordland på andel innbyggere som fullfører videregående skole. I forhold til høyere utdanning ligger vi under både Nordland og landet for øvrig. Etter hvert som robotisering av produksjonen blir mer og mer vanlig, vil etterspørselen etter personer med lavere utdanning reduseres til fordel for høyere utdanning. Det er derfor viktig at utdanningsnivået økes, slik at vi kan ha arbeidskraft med riktig

komptanse i fremtiden.

Folkehelse og integrering

Det er også viktig å forebygge livsstilssykdommer (f.eks. diabetes 2 og fedme), psykiske lidelser, fattigdom mm, slik at færre innbyggere blir uføretrygdet, trenger pleie, blir sosialhjelpklienter osv. Dette kan skje gjennom systematisk folkehelsearbeid, inkludering, integrering av alle grupper i samfunnet, satsing på allsidige tilbud innenfor kultur og idrett for både barn, unge og voksne.

Vi står foran en viktig oppgave i forhold til den yngre del av befolkningen og de som faller ut av skole, ikke kommer inn på arbeidsmarkedet og står i fare for å utvikle en sammensatt helseproblematikk.

I dag ser vi at folketallet i kommunen øker mest på grunn av arbeidsinnvandring og flyktninger. Det er derfor viktig at denne delen av befolkningen ses på som en ressurs, blir integrert i samfunnet, har god helse og arbeid.

Oppvekst og skole

Når det gjelder oppvekstområdet i kommunen, så bruker kommunen vel 25% av de samlede driftsutgiftene til grunnskolen(2016). Likevel viser analyser at Sortland scorer lavere enn både fylket og landet på folkehelsebarometret når det gjelder skole.

Skolestruktur har vært tema i kommunen de seinere årene, uten at det er tatt noe endelig standpunkt til fremtidig skolestruktur. Det er viktig at det legges en langsiktig plan med høy kvalitet i skolen, som gir forutsigbarhet og gode, langsiktige investeringer.

Miljø og klima

Det stilles store forventninger fra nasjonalt hold til kommunens Klima og miljøpolitikk. Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling skal ligge til grunn for planleggingen. Både arealplan og byplan legger opp til å vokse innover og stase på gang/sykkel som en viktig strategi for å redusere klimagassutslippene. Personbiltrafikk fra hele regionen er mer utfordrende, da kollektivtransport i mange tilfelle ikke er et reelt alternativ. Mulighetene for lokalbuss bør få ny fokus, med ferdigstillelse av Bjørklundveien og stadig større befolkning på Hinnøya.

Opgradering av eksisterende kommunale bygg med satsing på miljø er viktig og må få fokus i ny plan for kommunale formålsbygg. I Kommunedelplan for skolestruktur bør dette også være et viktig tema, det samme gjelder helse og omsorg. Miljø bør i større grad få fokus i alle kommunale strategiske planer og handlingsplaner dersom vi skal nå målsettingene i Klima- og energiplanen.

Kultur

Sortland har et rikt kulturliv og med etableringen av Kulturfabrikken i 2014 har vi fått en profesjonell arena for utøvende kunstnere og lokalt kulturliv generelt. Vi har også idrettsarenaer og tilrettelagte friluftsområder, men tilstrekkelig kapasitet og vedlikehold er en utfordring.

Det legges ned et stort frivillig arbeid innenfor kultur og idrett, noe som er viktig for å drive de mange lag og foreninger i kommunen. Det gis tilbud om differensierte aktiviteter for alle aldersgrupper og er

svært viktig for både miljø og folkehelse.

Det samarbeides også på tvers av kommunegrensene gjennom kultursamarbeidet i Vesterålen. Der det er etablert flere faste samarbeidsordninger som gjør det mulig å f.eks. ansette tilretteleggere som arbeider på tvers av kommunegrensene.

Kommunestruktur

I kommunene i Vesterålen er det liten interesse for kommunesammenslåing, det er kun Sortland som har stilt seg positiv til dette. Pr. dags dato er det derfor ikke noe tema for Sortland heller.

Vi ser samtidig et utsrøkt interkommunalt samarbeid og en sentralisering mot Sortland.

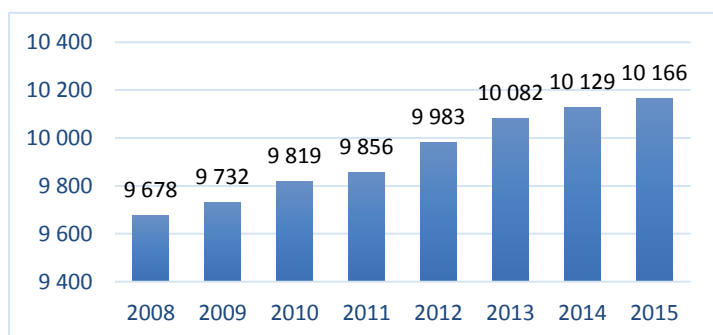
3 Utviklingstrekk og utfordringer

3.1 Demografi

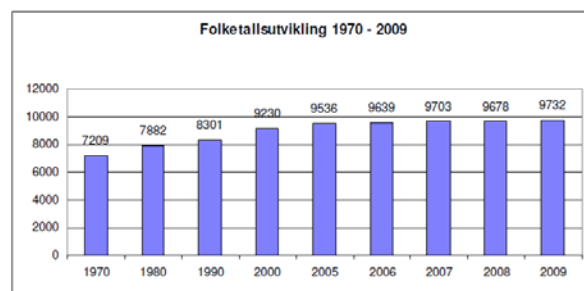
Befolkningsutviklingen i Sortland har vært økende og årene 2006-2016 var økningen totalt 6%. Mellom 2015 og 2016 økte folketallet med 48 personer, tilsvarende 0,5%. Dette er den høyeste %-vise økningen i Vesterålen.

3.1.1 Befolkningsutvikling

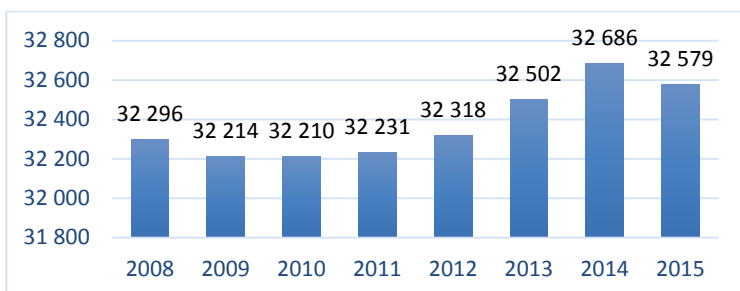
Sortland kommune

Befolkningsutvikling Sortland 2008-2015 (NFK)

1970-2009 (økonomiplan 2010-13)

Befolkningsutvikling Vesterålen (NFK)

Grafene viser at Sortland kommune har hatt jevn økning i folketallet de siste 45 årene, med unntak av 2007-2008 har tallet vært stigende. For perioden 2008-2015 har det totale folketallet i Vesterålen økt med 283 personer, selv om det har vært svingninger og nedgang innimellom. I 2014-15 gikk folketallet i Vesterålen ned med 107 personer, mens Sortland hadde en vekst på 37 personer i samme periode.

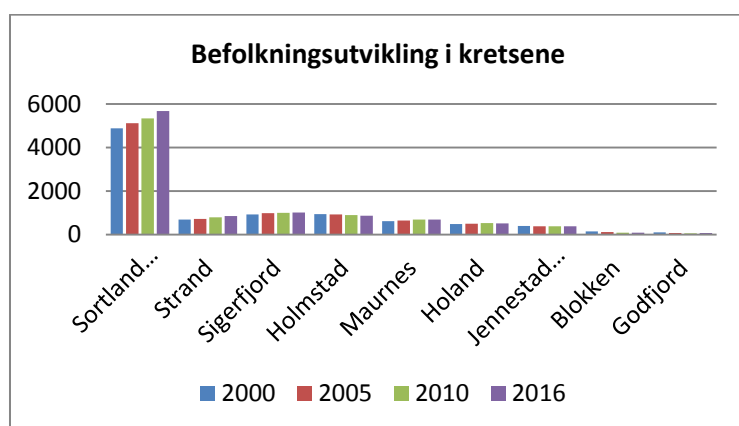
Grunnkretsene

Den siste 10 årsperioden er mesteparten av kommunens vekst kommet i de mest sentrumsnære områdene. *Endringene fra 2015 til 2016 trekker i retning av forsterket intern sentralisering.*

Tabellen på neste side viser nåværende aldersfordeling i de enkelte kretsene og totaltall utover fra 2000:

Folketall 01.01.2016 fordelt på aldersgrupper og kretser									Tidligere år		
Kretser	0-5	6-12	13-15	16-19	20-66	67-79	80 +	Totalt 2016	Totalt		
									2015	2010	2000
Sortland	387	464	236	339	3 333	646	285	5 690	5 586	5 332	4 855
Sigerfjord	79	95	50	57	626	79	30	1 016	1 028	1 010	929
Holmstad	49	79	34	53	542	96	26	879	908	902	947
Strand	68	94	34	55	541	59	13	864	828	802	696
Maurnes	47	69	43	44	404	65	20	692	715	695	623
Holand	34	45	23	40	317	50	11	520	518	528	487
Jennestad/Neversnes	25	23	18	29	234	39	16	384	379	375	409
Blokken	2			3	56	24	8	93	95	92	152
Godfjord	7	1		3	39	19	7	76	85	62	102
Sortland totalt	698	870	438	623	6 092	1 077	416	10 214	10 166	9 819	9 230

Tabell: SSB befolkningstall pr 01.01.2016, med sammenligning 2015, 2010, 2000

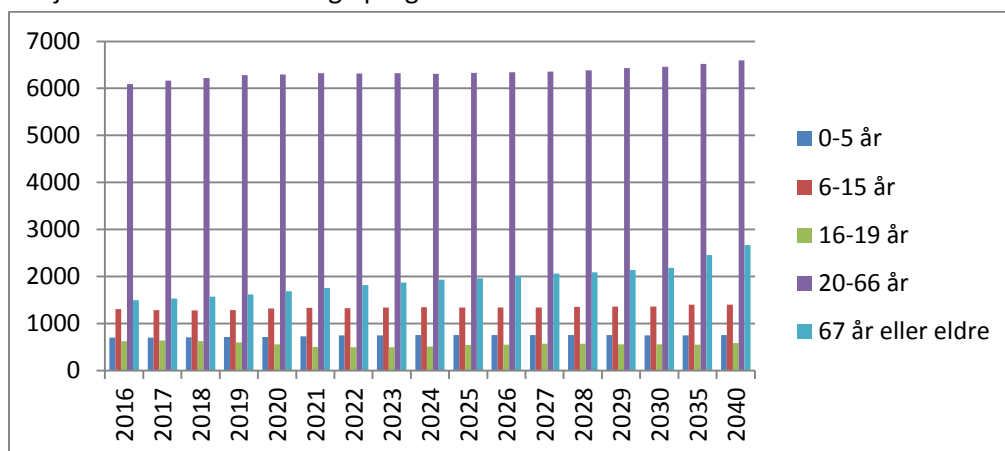
Befolkningsutvikling i kretsene. Kilde SSB

- Kretsene Sortland, Sigerfjord, Strand, Maurnes og Holand har økning i folketallet i tidsrommet 2000-2016.
- I tidsrommet 2010-2016 har i både Sigerfjord, Holmstad, Maurnes, Blokken og Godfjord hatt nedgang, mens Holand og Jennestad/Neversnes har hatt en svak økning.
- I perioden 2000-2016 finner vi den sterkeste veksten i aldersgruppene over 67 år i Sortland sentrum. Aldersgruppen 80 år+ viser en økning på 39 %.
- Grupper 80-89 år i Sortland sentrum økte i perioden fra 178 personer til 207 personer, mens antall 90 år+ i den samme perioden økte fra 27 til 78 personer.
- Sortland sentrum har 55 % av kommunens totale befolkning, og ca 68 % av kommunens innbyggere over 80 år.
- Den yngste gruppen fra 0-5 år har økt i Sigerfjord, men har samtidig hatt en kraftig reduksjon i kretsene Holmstad og Strand.
- I Godfjord og Blokken er det svært få unge igjen.

Befolkningsutviklingen avhenger av mange faktorer, noen kan kommunen påvirke mer og andre mindre. Tilgangen på varierte typer arbeidsplasser, både kompetansearbeidsplasser og typiske arbeidsplasser i serkundær- og tertiærnæringer er viktig. Andre faktorer som spiller inn, når folk skal velge bosted er tilbudene i kommunen, alt fra barnehageplasser til kulturtilbud og skole.

Befolkningsprognose for Sortland i perioden 2017-2040

Ny befolkningsprognose fra SSB ble publisert 21.06.2016, med utgangspunkt i folketallet pr 01.01.2016. I befolkningsframskrivingenes hovedalternativ (MMMM) er tallene for Sortland noe nedjustert i forhold til forrige prognose fra 2014.

Befolkningsprognose 2016-2040 aldersfordelt. Kilde SSB

- Sortland antas å nå 11.000 innbyggere i 2026 og 12.000 innbyggere ca 2040. (Målsettingen i kommuneplanens strategiske del 2008-2020 var mer enn 12.000 innbyggere i 2020.)
- Ifølge prognosen forventes det de neste 10 årene en gjennomsnittlig årlig vekst på ca 80 personer. Det tilsvarer 0,8 % pr. år, mens veksten i landet framskrives i gjennomsnitt med 1,0 % pr år.

Befolkningsprognoser de neste 4 årene

Aldersgrupper	Faktisk	Planperioden 2017-2020				Endr 16-20
	2016	2017	2018	2019	2020	
0-5 år	698	700	704	711	710	12
6-12 år	870	900	915	923	941	71
13-15 år	438	383	360	363	374	-64
16-19 år	623	635	624	594	553	-70
20-44 år	3 160	3 192	3 213	3 257	3 281	121
45-66 år	2 932	2 975	3 006	3 024	3 017	85
67-79 år	1 077	1 104	1 149	1 187	1 253	176
80 år +	416	427	422	432	431	15
Totalt	10 214	10 316	10 393	10 491	10 560	346

Tabell: SSB fremskrivinger 2016-2020, alternativ MMMM pr 21.06.2016

I planperioden 2017-2020 fremkommer at:

- Gruppen 0-5 år forventes å være ganske stabil, litt over 700 i hele perioden
- Gruppen 6-12 år ble redusert i perioden 2002-2014, økte svakt i 2015/16, og forventes å øke med 71 i til 941 løpet av planperioden
- Etter en stor midlertidig økning i 2014/2015, vil antall ungdomsskoleelever 13-15 år reduseres betydelig i planperioden
- Antallet 80 år+ forventes å øke med 11 personer i løpet av 2016. Økningen er sammensatt av +25 personer i alderen 80-89 år og -14 personer i gruppen over 90 år. Fra 2017 vil gruppen(e) være stabil i planperioden.
- Størst vekst blir det i aldergruppen 67-79, som forventes å øke med 16 % fram til 2020.

Når det gjelder prognose på krets nivå, ansees historiske data å være tilstrekkelig for de yngste aldersgruppene. Framskrivning basert på gjennomsnittstall, viser at man i sum havner omtrent på SSB's prognose for hele kommunen når det gjelder de yngste.

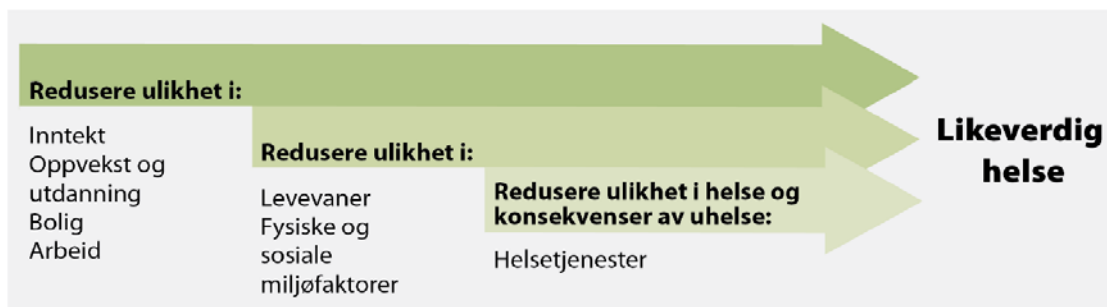
3.1.2 utfordringer

- Stor vekst i antall eldre 67-79 år, som forventes å øke med 14% fram til 2019
- For lav økning i fødselstallene
- Veksten i folketallet skyldtes i hovedsak innvandring i perioden (se punktet om innvandring og flyktninger), noe som betyr at integrering av og arbeid til denne gruppen blir svært viktig i årene fremover
- Ulik vekst i de ulike kretsene

3.2 Folkehelse

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) av 24.juni 2011 skal legge til rette for et lokalt, kunnskapsbasert og systematisk folkehelsearbeid og har som formål å fremme folkehelse på en rettferdig måte. Sortland har laget dokumentet «[Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i Sortland](#)» som gir status for folkehelse i Sortland og danner grunnlaget for det videre arbeidet med folkehelse.

Folkehelseloven §§ 6 og 21 knytter folkehelsearbeidet opp mot plan og bygningsloven § 7 – 1 (regional planstrategi) og §10-1 (kommunal planstrategi). Folkehelse er dermed en del av samfunnsplanleggingen. Befolkningens helse og sosiale forskjeller i helse påvirkes av velferdsutvikling og forskjeller i levekår. Utviklingen av helse i befolkningen er nært knyttet til oppvekstvilkår og de forholdene vi lever under. I tillegg kommer de individuelle livsfaktorene som alder, kjønn og biologi.

Innsatsområder for å redusere sosial ulikhet i helse. Kilde: Folkehelsebarometret for Sortland

Folkehelse angår oss alle, og handler om å legge til rette for en samfunnsutvikling som gir gode betingelser for helse. I folkehelsearbeidet blir derfor ansvaret for barn og unge særlig viktig fokus og grunnlag for folkehelsesatsingen.

I 2014 inngikk Sortland kommune en samarbeidsavtale med Nordland Fylkeskommune om folkehelsearbeid. Avtalen er delt i en generell del og en del som er spesifikk for Sortland kommune. Som en del av den generelle avtalen skal Sortland kommune innhente nødvendig oversikt over

helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne.

Dokumentet «Oversikt over helsetilstanden og påvirkningsfaktorer i Sortland» ble våren 2016 behandlet i Driftsutvalget, formannskapet og Kommunestyret. Oversiktsarbeidet skal være løpende og det er krav om utarbeiding av oversiktsdokument hvert 4. år som skal danne grunnlag for det langsiktige folkehelsearbeidet.

Folkehelsearbeidet skal være tverrsektorielt og en del av planarbeidet i Sortland kommune. Det er i dag forankret både i kommunedelplan for oppvekst og oppvekstmiljø (STOLT) og kommunedelplan for Helse, Omsorg og Folkehelse 2014 – 2030 og kommunedelplan for kvalitet i skolen, hovedplan vannforsyning og Byplan Sortland 2015-2027.

3.2.1 Situasjonsbeskrivelse

Folkehelsebarometeret i [folkehelseprofil for Sortland 2016](#) viser at Sortland ligger lavere enn landsgjennomsnittet på flere indikatorer, selv om det fysiske rommet ligger til rette for at vi skal kunne score høyt.

Negative faktorer, der Sortland scorer dårligere enn landet for øvrig:

Indikatorer	Sortland	Nordland	Landet
• Levekår:			
• Utdanning vgs eller høyere, prosent	73	78	83
• Lavinntekt-husholdninger, 0-17 år, prosent	13	10	11
• Barn av enslige forsørgere, prosent	20	17	15
• Uføretrygdete 18-44 år, prosent	3	3,2	2,6
• Miljø:			
• God drikkevannsforsyning, prosent	71	60	92
• Skole:			
• Frafall i videregående skole, prosent	30	28	24
• Levevaner:			
• Overvekt inkl. fedme, 17 år, prosent	25	26	21
• Røyking, kvinner, prosent	13	13	10
• Helse og sykdommer:			
• Psykiske symptomer/lidelser 15-29 år pr. 1000 innb.	159	151	142
• Diabetes type 2, legemiddelbrukere, pr. 1000 innb	33	33	35
• Muskel og skjelett pr. 1000 innb.	297	292	262

Tabellen viser at, uansett om vi sammenligner oss med fylket eller landet, har høye tall for både vekt og muskel- og skjelettplager. Dette er faktorer som kan føre til at folk på sikt blir uføretrygdet, får lavere livskvalitet mm. Dessuten er fedme/overvekt faktorer som også spiller inn i forhold til psykiske lidelser. Den negative trenden kan imidlertid endres gjennom forebyggende folkehelsearbeid. Gjennom systematisk tilrettelegging for, og arbeid med barn og unge fra barnehagestadiet, vil man kunne stimulere til riktig kosthold, aktivitet og trening, slik at disse plagene kan reduseres i årene framover.

Helsefremmende forhold – positive faktorer:

- Sortland har flott natur med god tilgjengelighet og et aktivt idrettsliv.
- Kulturlivet er aktivt og frivillig sektor representerer et stort mangfold, fra mange lavterskeltilbud til relativt høyt nivå innenfor både musikk/sang/idrett/revy/teater mm. Mange lag- og foreninger (frivillig arbeid) både i Sortland sentrum og ute i bygdene arbeider aktivt for å skape gode oppvekstmiljøer og tilby allsidige aktiviteter for både barn, unge og voksne. Dette er frivillig arbeid som både gjør at folk blir kjent med hverandre og skaper samhold og miljø i både bygd og by.
- I Sortland er det ingen tydelige indikasjoner på økning i alvorlig sykdom eller at vi har en større forekomst av kreft, hjerte-karsykdommer, astma eller kols enn det er ellers i landet.
- Sortland har god vannkvalitet på de kommunale vannverkene og større private vannverk
- Sortland har lite utfordringer i forhold til luftkvalitet og støy

3.2.2 Utfordringer (tall fra 2015)

- Sortland har et stort frafall i videregående skole, samtidig som Sortland generelt har et lavere utdanningsnivå enn landet for øvrig.
- Arbeidsledighet blant unge under 29 år er økende, og ligger over nivået i fylket og landet.
- Utbetaling av sosialhjelp er størst i den yngre del av befolkningen, og ligger over fylkes- og landsnivået.
- Sortland har en stigende forekomst av Diabetes 2 og har en større andel av befolkningen som har registrerte muskel- og skjelettlidelser enn i fylket og landet.
- Andel lavinntektshusholdninger er økende, også her ligger vi høyere enn fylke og landet for øvrig.
- Vi står foran en viktig oppgave i forhold til den yngre del av befolkningen i forhold til de som faller ut av skole, ikke kommer inn på arbeidsmarkedet og står i fare for å utvikle en sammensatt helseproblematikk.

3.3 Helse, omsorg- og pleieområdet

Kommunedelplan Helse, omsorg og folkehelse vedtatt 2015 har som mål og retning at:

«Sortland kommune sine innbyggere er aktive mennesker som tar selvstendige ansvar for egen helse. Helse og omsorgstjenesten er basert på allment aksepterte prinsipper og samordnes ut fra brukernes egne ønsker. Alle skal bo lengst mulig i eget hjem basert på god livskvalitet.»

3.3.1 Situasjonsbeskrivelse

Innenfor Helse og omsorg bruker Sortland kommune 29,4% av netto driftsutgifter. Driftsutgiftene har økt med nesten 15% siden 2011 og selv om dette er symptomatisk for kommuner vi kan sammenligne oss med også, må det skje endringer på grunn av den store økningen i antall eldre de neste årene, samtidig som livsstilssykdommer øker. Sykdomsbildet er sammensatt av både fysiske og psykiske helseproblemer.

I Helse, omsorg og folkehelseplanen heter det i sammendrag og hovedkonklusjoner:

- Fortsatt satsing på hjemmetjeneste, slik at folk kan bo lengst mulig i eget hjem
- Utbygging av institusjonsplasser, der det er spesielt fokus på demensplasser og tilbudet skal trinnvis utbygges til 55 plasser
- Helsetjenesten må endre fokus fra syk til frisk, ved å ta vare på det friske for å forebygge sykdom. Det opprettes Frisklivssentral, nytt helsehus, øking av ressurser rettet mot rehabilitering
- Tidlig samordning av innsats i forhold til barn med funksjonshemming
- Målrettet satsing på forebygging
- De kommunale tjenestene og den frivillige innsatsen må utfylle hverandre

Helse, omsorg og folkehelseplanen forutsetter at det utarbeides flere handlingsplaner de neste årene. Dette må følges opp, slik at systematiske tiltak kan iverksettes, følges opp og evalueres.

I årene framover blir vi stadig flere eldre, med sammensatte og kompliserte sykdomsbilder. Vi må derfor endre fokus fra syk til frisk. Gjennom etablering av effektive og samordna tjenester, forebygge sykdom, frivillighet, velferdsteknologi osv. , skal trendene snus og kommunens innbyggere skal i langt større grad ta ansvar for egen helse.

3.3.2 Utfordringer

- Stadig flere eldre
- Livsstilssykdommer som diabetes 2 og fedme øker
- Behov for flere sykehjemsplasser til aldersgruppa over 80 år etter 2020
- Økende antall eldre med demens krever spesialtilpassende institusjonsplasser
- Universell utforming av boliger, slik at eldre kan bo hjemme lengst mulig
- Lang ventetid på legetime
- Deltidsstillinger

3.4 Oppvekst – barn og skole

Med oppvekst menes barn fra fødsel til gjennomført videregående skole. I Sortland kommune er barnehage og grunnskole med skolefritidsordning , kulturskole, skolehelsetjenesten, barnevern, voksenopplæring og NAV Sortland organisert i en egen enhet; Oppvekst. Nordland fylkeskommune driver den videregående opplæringen.

3.4.1 Situasjonsbeskrivelse

Barnehage

Sortland har totalt 14 barnehager, hvorav 7 er privat og resten kommunal. Det er barnehager i alle skolekretsene og over 500 barn har plass i barnehagene. I tillegg til driften av de kommunale barnehagene er også kommunen barnehagemyndighet. Sortland har full barnehagedekning.

Barnehage	Komm./priv. K/P	Antall avdelinger
Eidsfjord	K	2 avd., 0-6 år
Holmvannet	K	2 avd., 0-6 år
Jennestad	K	2 avd., 0-6 år
Lykkentreff	K	3 avd., 0-6 år
Sigerfjord	K	2 avd., 0-6 år
Strand	K	3 avd., 0-6 år
Vestmarka	K	5 avd., 0-6 år
Bjørkmo	P	1 avd., 1-6 år
Blåfjell	P	4 avd., 0-6 år
Granbuska	P	1,5 avd., 0-6 år
Kleiva	P	3 avd., 0-6 år
Nordskogen	P	1 avd., 1-6 år
Prestelva	P	7 avd., 0-6 år
Skogstjerna	P	1 avd., 0-6 år

Oversikt barnehager i Sortland. Kilde: Sortland kommune

Skole og skolefritidsordning

Sortland har til sammen 9 grunnskoler, hvorav en er privat, de øvrige kommunale og inkluderer 2 ungdomsskoler. I tillegg gis det tilbud om skolefritidsordning med pedagogisk tilbud til elever i 1.-4. klasse og for barn med særskilte behov i 1.-7.klasse.

Skole	Antall elever 2016/17	Antall klasser	SFO
Sortland barneskole (1-7)	250	14	ja
Lamarka skole (1-7)	245	15	70 elever
Sigerfjord skole (1-7)	86	6	ja
Holand skole (1-7)	36	5	ja
Strand skole (1-7)	96	7	ja
Maurnes skole (1-7)	73	4	ja
Sortland ungdomsskole (8-10)	356	14	
Holmstad skole (1-10)	117	10	ja
Jennestad montessorriskole (1-7, privat)	30		

Oversikt grunnskoler i Sortland. Kilde: Sortland kommune

Kulturskolen

Sortland kulturskole gir allsidig undervisning innen musikk, dans, visuell kunst og teater. Dette gjøres bl.a. i samarbeid med andre aktører; skolene, de andre kulturskolene i Vesterålen og musikklinja ved Sortland videregående skole. Det meste av undervisningen foregår i Kulturfabrikken Sortland. Kulturskolen har 250 elever.

Voksenopplæringen

Voksenopplæringen tilbyr grunnskole for voksne med eksamen over to år og gir grunnlag for å søke videregående skole. Det er også mulig å ta enkeltfag. Voksenopplæringen gir også norsk- og samfunnsfagopplæring for voksne, spesialundervisning til voksne som sliter med lese- skrive eller matematikkvansker og individuelt tilrettelagt tilbud til voksne som har fått en funksjonsnedsettelse i

voksen alder. Kommunen har plikt til å gi flyktninger og deres familiegjenforening gratis norsk og samfunnskunnskapsundervisning, dessuten gis det undervisning til arbeidsinnvandrere m.fl.

I skoleåret 2016/2017 har voksenopplæringen i overkant av 100 elever, hvorav 30 går på grunnskolen og 70 på norskundervisning, i tillegg kommer samfunnsfag og eventuell spesiellundervisning.

3.4.2 utfordringer

- Sikre og utvikle uteområdene i de kommunale barnehagene og skolene
- Optimalisering av kvalitetsutviklingen i barnehagene
- Planlegge og etablere en ny stor kommunal barnehage i sentrumsnært område
- Skolestruktur, både bygningsmasse, vedlikehold og antall elever
- Sortland barneskole – nybygg/renovering?
- Integrering av flyktninger

3.5 Kultur

Sortland kommune og regionen fikk i 2014 en ny kulturarena – Kulturfabrikken Sortland – en profesjonell framføringsarena med unike øvings- og produksjonsmuligheter og et samlet, sterkt kompetansemiljø. Sortland kommune mottok tilskudd fra nasjonale midler til regionale bygg, noe som bekrefter det regionale ansvaret for å delta aktivt og være en pådriver i det regionale kultursamarbeidet, både i egen regi og samarbeidet i Vesterålen Regionråd/kultursamarbeidet i Vesterålen.

Vesterålen har et unikt utgangspunkt for å skape gode liv for den enkelte, med mange muligheter for et aktivt friluftsliv både sommer og vinter i fantastisk natur, idrettsaktiviteter på alle nivå både innendørs og utendørs, samt et bredt spekter av kulturtilbud. Kultur, idretts- og fritidsaktiviteter har på mange måter et universelt språk som gir mennesker anledning til å møtes på tvers og dele opplevelser.

Frivillig innsats i lag og foreninger utgjør en uvurderlig del av grunnmuren i det lokale kulturlivet. De styrer selv sin virksomhet og det er utallige timer med frivillig innsats som legges inn som samfunnskapital både i bygdene og i lag og foreninger i sentrum av kommunen. Det tilrettelegges for aktiviteter for barn, unge og voksne, alt fra kaféer til fotballtrening og samarbeid med profesjonelle aktører.

Det samarbeides også på tvers av kommunegrensene gjennom kultursamarbeidet i Vesterålen. Det er etablert faste ordninger slik som kulturskolesamarbeidet, Vesterålen friluftsråd, sceneinstruktørordningen, Tilbakestrøm, og Lanterna Magica. I tillegg samarbeider kommunene om ulike prosjekter som internasjonalt samarbeid, kunst i Vesterålen, Filmfokus Vesterålen etc. Dette er samarbeid som f.eks. gjør det mulig å ansette tilretteleggere som arbeider på tvers av kommunegrensene.

3.5.1 utfordringer

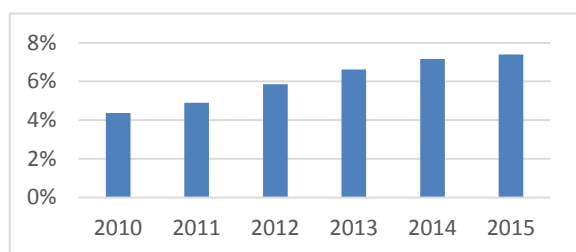
- Vedlikehold av de kommunale idrettsanleggene
- Vedlikehold og tilrettelegging for alle i utpekte friluftsområder
- Tilstrekkelig kapasitet i Sortland idrettshall for å kunne gi de tilbudene om treningstider som etterspørres

3.6 Innvandring og flyktninger

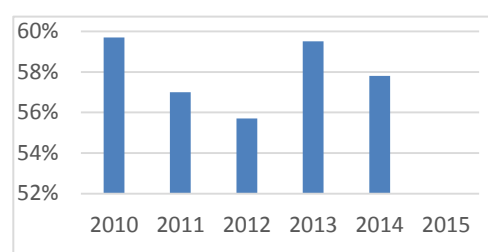
3.6.1 Innvandring

Verdensdel/År	2000	2010	2016
Europa unntatt Tyrkia	81	165	389
Afrika	11	54	161
Asia med Tyrkia	50	179	245
Nord-Amerika	5	5	5
Sør- og Mellom-Amerika	36	38	38
Totalt	183	441	838

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre etter landbakgrunn til Sortland. Kilde: SSB

Andel innvandrere i Sortland Kilde NFK

Sysselsatte innvandrere i Sortland Kilde:NFK

For Vesterålen totalt sett er andelen innvandrere omtrent det samme som for Sortland i 2014 (ca. 7,5%), mens for Nordland totalt ligger tallet på ca. 8,5%.

Tabellen viser at mellom 2010 og 2016 er økningen på totalt 397 personer, mens folketallet i Sortland økte med 395 personer i samme periode (2010:9 819, 2016: 10 214). Det vil si at uten innvanderdelen av befolkningen ville det ikke vært økning i folketallet. (det kan være forskjell i når tid på året tallmaterialet er fra, slik at sammenlikningstallene er ca-tall.)

Statistikkene skiller ikke mellom arbeidsinnvandring og flyktninger. Innvandringen fra Europa unntatt Tyrkia mellom 2010 og 2016 er totalt 224. De fleste flyktningene kommer fra Asia og Afrika.

Det er viktig at alle innvandrerne blir integrert i samfunnet, har jobb og bolig. Dersom flyktningene ikke får tilstrekkelig hjelp når de kommer, både i forhold til etablering, integrering, skole, språk, arbeid osv, kan de lett falle utenfor i samfunnet og bli sosialhjelpsmottakere i stedet for at de selv får bidra i samfunnet. Det er et tverrsektorielt ansvar å bidra til at innvandrere blir godt integrert i samfunnet vårt.

3.6.2 utfordringer

God og effektiv integrering av innvandrere i Sortlandssamfunnet er viktig for at de skal føle seg hjemme og bidra i samfunnet, både økonomisk og kulturelt. Det er en stor utfordring å skaffe

- Arbeidsplasser til flyktinger
- Bolig til flyktinger utover kommunale boliger
- Integrering i samfunnet
- Tilstrekkelig helsehjelp til flyktninger; helsesøster, lege, psykiatrisjelp mm

3.7 Bolig og boligmarked

Strategisk analyse 2016-2019 gjennomgår bolig-, -marked og mønster i sitt kap. 4, under er en del av disse tallene, noe supplert med 2016 tall-materiale fra SSB, data fra Byplan og Sortland boligstiftelse sin internettside.

3.7.1 Situasjonsbeskrivelse

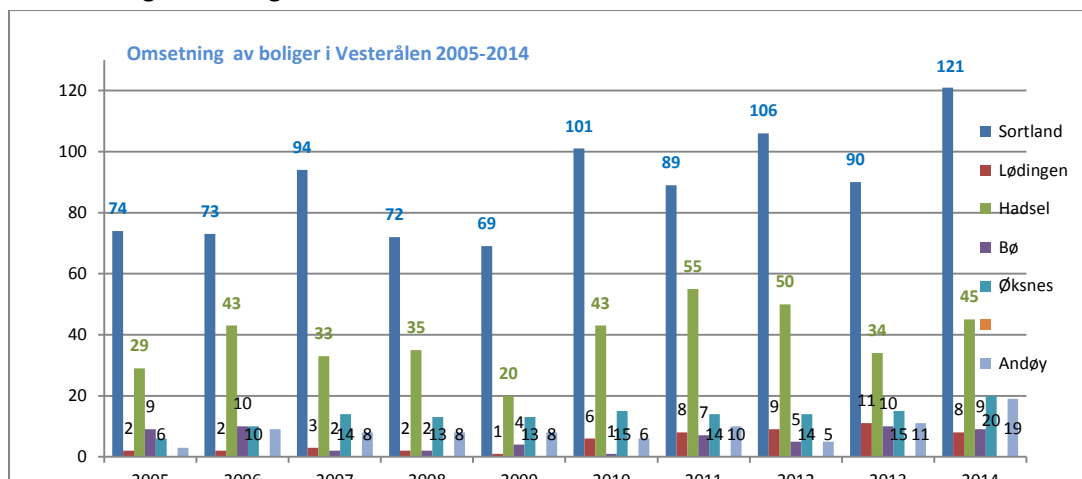
Type boliger

I Sortland dominerer eneboligene statistikkene over boligtype. I perioden 2012-2016 er imidlertid antall eneboliger økt med 48 i tettbygd strøk og 17 i spredtbygd strøk, mens blokkleiligheter har økt med 100 enheter, tomannsbolig med 29 enheter og rekkehus med 12 enheter i samme tidsrom. Det vil si at de siste årene bygges det tettere, noe som også er en av strategiene i Byplan Sortland. Det meste av boligbyggingen skjer i tettbygd strøk, i spredtbygd strøk er det kun bygd 19 boenheter de siste 4 årene. I tidsrommet 2006-2016 økte antall boliger i Sortland med totalt 643 boenheter.

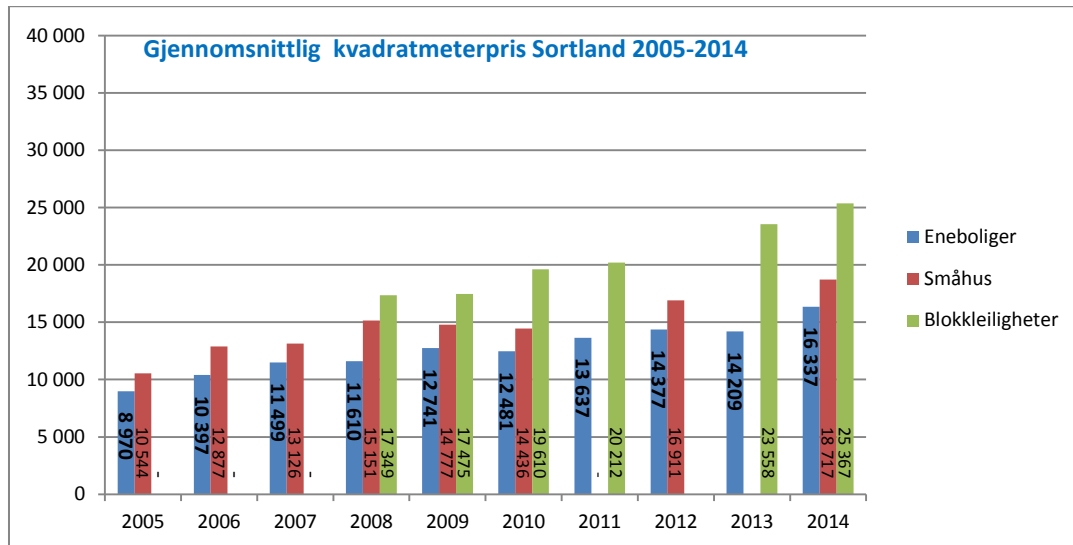
Omsetning av boliger

I følge tall fra 2014 skjer det meste av boligomsetningen i Vesterålen innenfor Sortland kommune, totalt 54,5% av alle omsatte boliger.

Samlet boligomsetning for Vesterålen:

Antall omsatte boliger i Vesterålen (eneboliger, leiligheter og småhus) perioden 2005-2014

Prisutvikling

Gjennomsnittlig kr/m² for eneboliger, småhus og blokkleiligheter i Sortland kommune

Prismessig har boligprisene i Sortland kommune økt følgende, jfr. tabellen over:

- For eneboliger har økningen vært 82,1 % i perioden 2005-2014
- For småhus er økningen 77,5 % i perioden 2005-2014
- For (blokk)leiligheter er økningen 46 % i perioden 2008-2014

Sammenligner en med gjennomsnittsprisen (eneboliger) med utviklingen i Nordland, passerte Sortland i 2014 gjennomsnittsprisen i Nordland. Utviklingen viser følgende utvikling fra 2005 til 2014:

- Eneboligprisen i Sortland har økt med 82,1 % pr. m²
- Eneboligprisen i Nordland har økt med 59,6 % pr. m²
- Eneboligprisen i Norge har økt med 58,9 % pr. m²

Prisen pr m² har økt prosentmessig mer på Sortland i perioden fra 2005-2014, både i forhold til landet og Nordland i samme tidsrom. En enebolig på Sortland ligger i forhold til Nordland 1% høyere i pris pr/m² og i forhold til Norge 29,4 % lavere pr/m². I 2005 var denne forskjellen på 48,3% i forhold til Norge, og 13,6% i forhold til Nordland. Altså har Sortland forholdsvis økt mer enn både Nordland og Norge.

Regulerte boligtomter

Sortland kommune har ca. 400 regulerte boligenheter, enten frittliggende eneboliger/tomannsboliger eller blokkbebyggelse innenfor Byplanområdet. Det er dessuten i Byplanen og den nye arealdelen til kommuneplanen legger også til rette for tilstrekkelig med boligtomter i distriktene.

Boliger til vanskeligstilte

Sortland boligstiftelse ivaretar Sortland kommune i forhold til boliger til vanskeligstilte. Boligstiftelsen disponerer nå ca. 350 leiligheter, hvorav 135 er gjennomgangsboliger, mens det øvrige er enten omsorgsboliger eller borettslagsleiligheter. Pr. 31.12.15 var det bosatt flyktninger i 40 av gjennomgangsboligene.

3.7.2 utfordringer

- Stramt boligmarked gjør at vanskeligstilte, enslige m/u barn ikke kommer seg inn på boligmarkedet
- Det igangsettes i liten grad byggeprosjekter og ingen større boligprosjekter er i byggefasen nå
- Det er behov for et mer differensiert boligtilbud enn det markedet tilbyr, med særlig fokus på rimelige boliger/leiligheter og utleie.

3.8 Inntekt

	2005	2010	2015
Sortland:			
Aleneboende	163 000	218 000	262 000
Par uten barn	359 000	484 000	599 000
Par med barn 0-17 år	501 000	643 000	763 000
Enslig med barn 0-17 år	289 000	346 000	383 000
Nordland:			
Aleneboende	168 000	222 000	267 000
Par uten barn	366 000	480 000	582 000
Par med barn 0-17 år	503 000	647 000	766 000
Enslig med barn 0-17 år	278 000	346 000	396 000
Landet:			
Aleneboende	180 000	232 000	278 000
Par uten barn	390 000	501 000	606 000
Par med barn 0-17 år	518 000	663 000	787 000
Enslig med barn 0-17 år	280 000	348 000	397 000

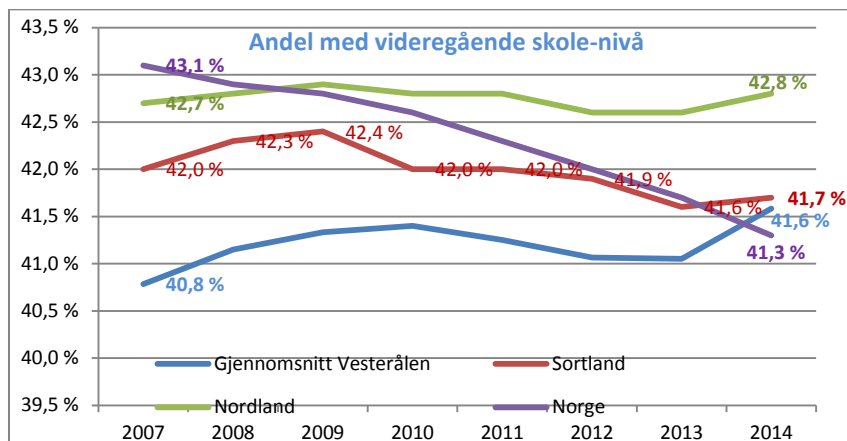
Inntekt etter skatt, median, kroner. Kilde: SSB

Tabellen viser median for hele landet ligger litt over Nordland og Sortland, inntektene har en jevn stigende kurve for alle kategorier. Lave inntekter for enslige og enslige med barn gjør det f.eks. vanskelig å komme inn på boligmarkedet og kjøpe bolig.

3.9 Utdanning

Dagens kunnskap- og kompetansesamfunn etterspør et stadig høyere utdanningsnivå. Det vil uansett være en balanse mellom de ulike utdanningsnivåene og hva som etterspørres i et arbeidsmarked eller i en arbeidsmarkedsregion. Noen næringer og tjenesteytinger er såkalt kompetanseintensive i forhold til hva som etterspørres i både et utviklings- og etableringsperspektiv. Det vil derfor være av betydning at en arbeidsmarkedsregion også kan dekke denne etterspørselen. I det videre sammenlignes utdanningsnivået i Vesteråsregionen, både med utviklingen i Nordland og i Norge.

3.9.1 Videregående utdanning

Tabell: Andel av innbyggerne med videregående skole

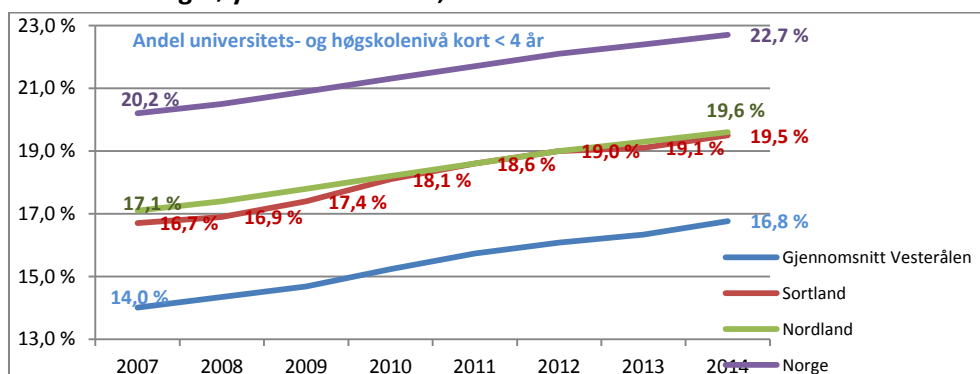
Når det gjelder andel av innbyggerne i Vesterålen med videregående utdanning ligger nivået over nasjonalt, men under Nordland. Sortland ligger ubetydelig "over" Vesterålen, og er på det samme nivået som kommunen hadde i 2007. Nasjonalt har andelen med videregående utdanning gått ned 4,18% siden 2007, mens Sortland har gått ned 0,71 %. Gjennomsnittet i Vesterålen har i samme periode økt fra 40,8 % til 41,6 %.

For videregående skoles yrkesfaglinjer kreves det 1-2 års lærlingetid etter 2 år på skolen for å få fagbrev. I Sortland tilbys yrkesfagene byggfag, salg/service/sikkerhet, IKT, akvakultur, landbruk og matfag. Årlig går det ut 70-80 elever (fra flere kommuner) fra disse linjene, som trenger lærlingeplasser for å få fullført utdanningen og få fagbrev. Det er for få lærlingeplasser, og i 2016 sto ca. 30% av elevene uten lærlingeplass 3 mnd. etter skolestart året etter. En del av disse elevene velger andre skoler, som gir nye muligheter, mens noen ikke får fullført sin videregående skole (beregnes i løpet av en 5-årsperiode) på grunn av manglende lærlingeplass.

For de fleste utdanningsretninger må videregående elever/studenter fra Vesterålen flytte for å kunne fullføre ulike høyskole- og universitetsutdanninger. I tabellen under vises utviklingen for høyere utdanning. Vi har ingen oversikt over hvor mange som faktisk kommer tilbake, dette avhenger i stor grad av type utdanning, familieforhold, partnere mm.

3.9.2 Universitets- og høyskolenivå

Universitets og høyskolenivå – kort, > 4 år

Andel med høyere utdanning kort (4 år eller mindre)

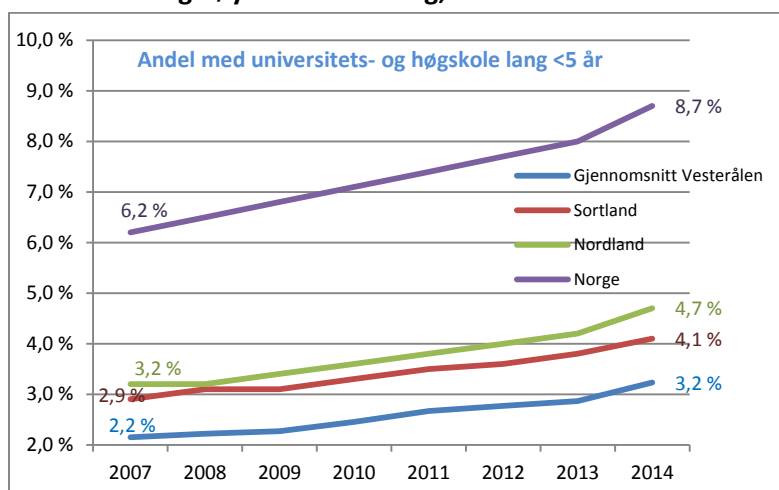
Som det fremgår av grafen over er andelen i Vesterålen med høyere utdanning (< 4år) betydelig under både Nordland og landet for øvrig. Selv om Vesterålen er lavere enn de Nordland og Norge, har økningen av andelen med høyere utdanning vært større i Vesterålen enn både Nordland og nasjonalt. Økningen fra 2007 til 2014 for universitets- og høyskoleutdanning < 4 år, er følgende:

2007-2014

- Vesterålen 19,62 %
- Sortland 16,77 %
- Nordland 14,62 %
- Norge 12,38 %

Selv om Vesterålen ligger betydelig under Norge, viser andelen med kort universitets- og høyskoleutdanning en positiv tendens. For Sortlands del er kommunen nå på høyde med med nivået i Nordland.

Universitets og høyskolenivå – lang, < 5 år

Andel med høyere utdanning lang (5 år eller mer)

I forhold til andel av befolkningen med høyere utdanning, < 5 år, ligger Vesterålen betraktelig under nasjonalt og en del lavere enn Nordland. Utviklingen i utdanningsnivået for høyere utdanning over

tid (2007-2014) for Vesterålen er noe bedre enn for Nordland og Norge. For Sortlands del er utviklingen over tid dårligere enn både Nordland og Vesterålen, og hvor spesielt økningen etter 2008 er lavere enn når 2007 tallene er med i utvalget. Økningen er følgende:

	<u>2007-2014</u>	<u>2008-2014</u>
• Vesterålen	50,39 %	45,10 %
• Sortland	41,38 %	32,36 %
• Nordland	46,88 %	46,90 %
• Norge	40,32 %	33,80 %

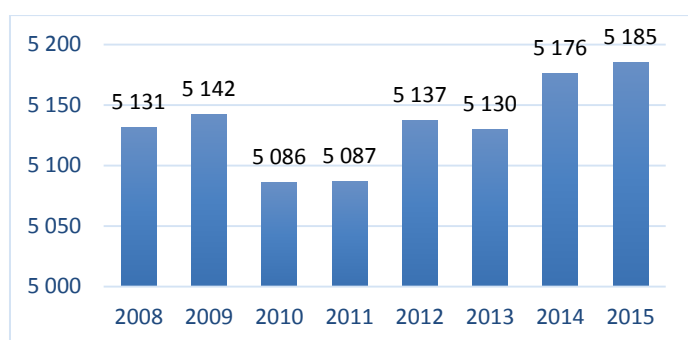
3.9.3 utfordringer

- Forebygge frafall i videregående skole, spesielt på yrkesfag
- Skaffe tilstrekkelig med lærlingeplasser for elever i videregående skole
- Etablere flere muligheter for høyere utdanning i Vesterålen
- Tilbakestrømming – skaffe relevante arbeidsplasser, slik at studentene vil og kan flytte tilbake til Sortland/Vesterålen etter endt utdanning

3.10 Sysselsetting

Vesterålen har omtrent samme antall sysselsatte i 2015 som i 2009. Tallet for 2015 viser 15 264 sysselsatte, mot 15 302 i 2009. For Sortland har det vært en økning på 116 sysselsatte i perioden 2010-2015. Økningen i Hadsel 118 personer, Øksnes 47 personer, Andøy 45 personer, mens i Bø og Lødingen har nedgangen vært på henholdsvis 103 og 66 personer. (Kilde NFK – statistikkbase) (strategisk analyse)

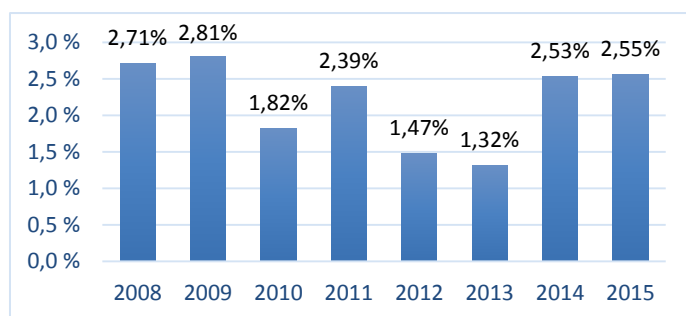
3.10.1 Arbeidsstyrken i Sortland

Totalt registrert arbeidsstyrke i Sortland. Kilde NFK

Hva innbyggerne arbeider med – kilde SSB 2016	2016	% av arbeidsstyrken
Jord-, skogbruk og fiske	193	3,7
Sekundærnæringer	943	18,2
Varehandel, hotell og restaurant, samferdsel, finanstjenester, forretningsmessige tjenester, eiendom	1 906	36,8
Offentlig administrasjon, forsvar og sosialforsikring	343	6,6
Undervisning	437	8,4
Helse- og sosialtjenester	1009	19,5
Personlig tjenesteyting	148	2,9

3.10.2 Arbeidsledighet

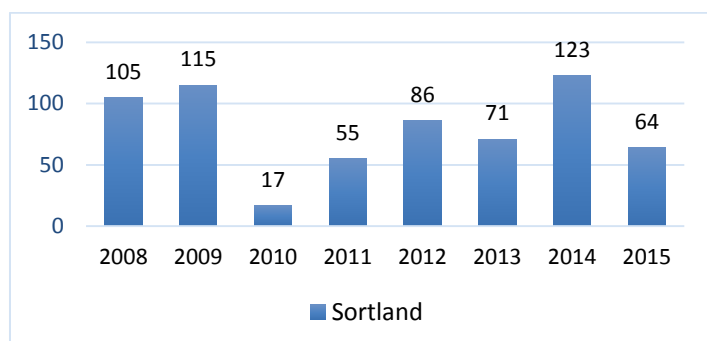
Totalt registrert andel arbeidsledighet i prosent. Kilde NFK

Siste registreringer på SSB november 2016, viser 166 registrerte arbeidsledige 15-74 år begge kjønn i Sortland, noe som tilsvarer 3,1%. For hele landet var dette tallet 4,7% (130 000) og i Nordland 2,3%. Det vil si vi ligger relativt lavt i forhold til landet totalt. I de seinere årene har Nordland gått godt og det har vært lav arbeidsledighet i hele fylket.

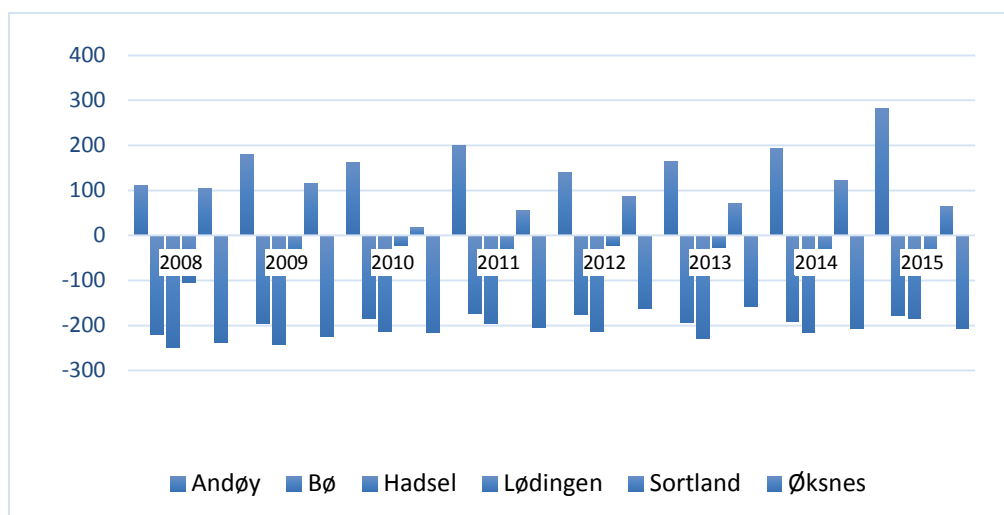
3.10.3 Utfordringer

- Skaffe arbeidsplasser og praksisplasser til langtidsarbeidsledige

3.11 Pendling

Nettoppendling (pendling til kommunen minus pendling ut av kommunen). Kilde NFK

Nettopendling, sammenlikning alle kommuner i Vesterålen. Kilde NFK

Sortland og Andøy har netto innpendling til kommunen, mens de øvrige kommunene har størst andel som pendler ut av kommunen for å jobbe. Vesterålen er en velfungerende bo-, arbeids- og serviceregion (BAS), der folk arbeider på tvers av kommunegrensene i utstrakt grad. Det er ingen klar trend i forhold til pendling inn til Sortland.

3.12 Økonomisk sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp er en stønad som gis fra NAV til personer som ikke er i stand til å sørge for seg selv. Økonomisk sosialhjelp skal sikre deg hjelp til livsopphold hvis du ikke kan sørge for det selv gjennom arbeid eller andre inntektskilder. Med livsopphold menes livsnødvendigheter som mat, husleie, strøm og nødvendige klær. Bidrag vil være den vanligste formen for hjelp, men en kan også motta hjelp i form av lån eller garanti for lån. Dette vil først og fremst være aktuelt hvis det antas at en vil være i stand til å tilbakebetale lån.

Av landets 429 kommuner, hadde over 300 kommuner økning i utgiftene til økonomisk sosialhjelp fra 2014 til 2015. 127.000 nordmenn lever på sosialhjelp, 6000 flere fra 2014 til 2015. Av de 127 000 sosialhjelpsmottakere er vel 50 000 innvandrere. Norske kommuner utbetalte 5,1 milliarder i sosialhjelp i fjor. Det er 600 millioner kroner mer fra 2014 til 2015.

	2000	2005	2010	2015
Sortland:				
Brutto utbetalt sosialhjelp	7 719 000	6 919 000	7 900 000	10 239 000
Gjennomsnitt pr. tilfelle	19 792	19 939	22 635	32 403
Sammenligningbare:				
Hadsel kommune: Gjennomsnitt pr. tilfelle	18 917	18 806	31 065	31 877
Vågan kommune: Gjennomsnitt pr. tilfelle	23 328	20 133	24 750	29 288
Nordland fylke: Gjennomsnitt pr. tilfelle	21 629	25 664	29 736	35 778
Hele landet: gjennomsnitt pr. tilfelle	29 182	35 047	36 104	43 596

Sosialhjelp, sammenlikninger andre kommuner, fylket og landet. Kilde: SSB

Av landets 429 kommuner, hadde over 300 kommuner økning i utgiftene til økonomisk sosialhjelp fra 2014 til 2015. 127.000 personer lever på sosialhjelp i Norge, 6000 flere fra 2014 til 2015. Av de 127 000 sosialhjelpsmottakere er vel 50 000 innvandrere. Norske kommuner utbetalte 5,1 milliarder i sosialhjelp i fjor. Det er 600 millioner kroner mer fra 2014 til 2015.

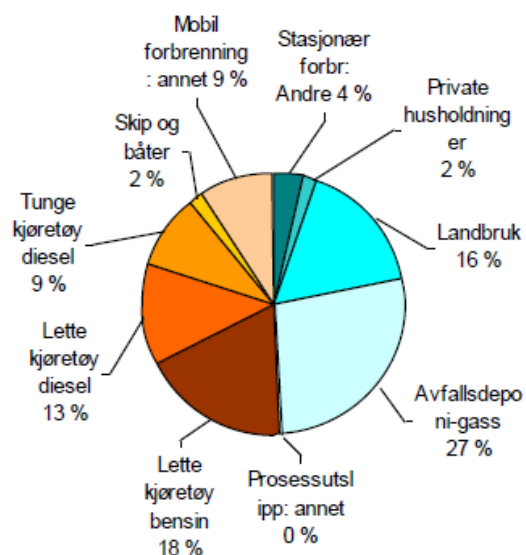
Tabellen over viser at gjennomsnittsutbetalingene har økt vesentlig mellom 2005 og 2015 for både Sortland, Hadsel og Vågan, mens Sortland ligger over sammenligningskommunene i 2010 og 2015, men under snittet for Nordland totalt. På landsbasis topper enslige menn statistikkene i forhold til hvem som får utbetalt sosialhjelp. Det er nesten dobbelt så mange enslige menn, som enslige kvinner som mottar sosialhjelp. Det er ingen grunn til å tro at ikke omtrent samme trenden er gjeldende for Sortland.

3.13 Klima og miljø

Regjeringens forventninger til kommunal planlegging vektlegger reduksjon i klimagassutslippene, energiomlegging og energieffektivisering gjennom planlegging og lokalisering av boligområder, næringsvirksomhet, infrastruktur og tjenester (bolig-, areal- og transportplanlegging).

Sortland kommune vedtok «kommunedelplan for energi og klima 2010-2022» i 2010. Planen består av en faktadel med analyser og en handlingsdel. Visjonen i planen er «Sortland skal være en av de beste miljøkommunene i Nordland fylke, gjennom minst å oppfylle målsetningen i det nasjonale og regionale energi- og klimaarbeidet».

Sortland har lite eller ingen industri og nesten halvparten av utslippene kommer derfra fra bilkjøring, skip og båter samt annen mobil forbrenning. Sortland er vertskommune for Bremnes avfallsdeponi og all deponigassen fordeles på Sortland. Avfallsdeponigass fra Bremnes utgjorde i 2007 27% av klimagassutslippene i Sortland.

Klimagassutslipp 2007 i Sortland, fordelt på kilder. (kilde klimaplan, SSB 2007)

Som grafen viser var transport en stor del av utslippene i Sortland i 2007. Det er ingen grunn til å tro at dette har endret seg vesentlig til 2017, men data på kommunenivå er ikke tilgjengelig lenger. Privatbilbruken sto i 2007 for 31% av utslippene.

De nasjonale føringene sier at vi skal bo tettere og mer effektivt, samtidig som økning i trafikk skal

tas gjennom bruk av sykkel og gange. Det vil da være viktig å tilrettelegge tilbudene for de fleste, slik at de vil foretrekke å gå/sykle i stedet for å bruke bilen. Dette kan skje gjennom både tilrettelegging for sykling/gange i form av effektive og sammenhengende gang-/sykkelveier mellom de små tettstedene og Sortland by, trygge krysningspunkt for Vesterålgata i sentrum, trygge skoleveier i distriktene, tiltak i forhold til endring av parkering i sentrum, bybyss, holdningsskapende arbeid, for å nevne noen tiltak.

3.13.1 Situasjonsbeskrivelse

Veitrafikk

Veitrafikken øker stadig i Sortland og Vesterålgata er den sterkest trafikerete fylkesveien i Nordland. Trafikksituasjonen i gata og tilliggende kryss er nå så prekær at utvikling av Sortland som by og regionsenter vil kunne stoppe opp. Dette til tross for at det tilrettelegges med gang- og sykkelveier og strategier om å vokse innover vedtas.

Sortland har en egen plan for sammenhengende gang-/sykkelveinett vedtatt i 2013, som også inkluderer en handlingsdel for tidsrommet 2014-2018. Det bygges gang-/sykkelveier i kommunen, både av fylkeskommunen og kommunen. Gang-/sykkelvei langs Markveien er nylig tatt i bruk og planer for bygging av gang-/sykkelvei langs deler av Sigerfjordveien er under behandling. Statens vegvesen har igangsatt arbeid med gang-/sykkelvei på strekningen Holmen-Maurnes. Det er også laget plan for gangbru på Sortlandsbrua, denne er ikke realisert, men venter på finansiering fra Staten, siden brua har riksveistatus. I Holmstadområdet er det ingen planer for gang-/sykkelveiløsninger.

Hålogalandsvegen, E10/ Rv. 83/Rv.85 Sortland – Snubba (etter konsept 2) er under regulering og det forventes vedtak av statlig reguleringsplan i løpet av våren. Veggen planlegges ferdig i 2025, men har ikke full finansiering av hele strekningen ennå. Det arbeides mogså med ny kryssing av Tjeldsundet, (konsept 3) men dette blir ikke realisert før etter konsept 2 er ferdig. Hålogalandsvegen har stor betydning, også miljømessig for Vesterålen, fordi man da kan kjøre mer effektivt på veistrekningen.

Annen transport

Store deler av varetransporten skjer i veinettet, med vogntog og trailere, noe som fører til at andelen tungtrafikk øker. Det bør tilrettelegges slik at den delen av varetransport som kan skje med båt, blir overført til båt.

Økt nedbør, havnivåstigning

I forbindelse med utarbeidelsen av kommuneplanens arealdel, er det laget ROS-analyse (risiko- og sårbarhetsanalyse). Denne viser nedbøren i Sortland antas å kunne øke med 20-40% i årene som kommer. Økt nedbør kan gjøre at jord- og snøskred kan øke i hyppighet. Dette må de tas høyde for generelt i all areal- og byggesaksbehandling, noe som også gjelder havnivåstigning, som følge av globale klimaendringer.

Arealplanlegging

I Byplan Sortland, som ble vedtatt i 2015, er det lagt opp til at videre utvikling av Sortland by skal skje gjennom at byen bygges innover og fortettes. Det er lagt opp til at viktig sosial infrastruktur som

skolene, Kulturfabrikken osv. skal kunne nås til fots, på en trygg måte, gjennom tilrettelegging for effektive gang-/sykkelveier og trygge kryssinger av trafikerte gater. Det er også lagt opp til detaljhandel ikke skal skje utenfor sentrum.

3.13.2 Ufordringer

- Legge til rette for næringsutvikling samtidig som hensynet til klima og miljø styrkes
- Mer nedbør i årene fremover vil utfordre både kommunalt drenerings-, avløps- og veinettet.
- Statlige bevilgninger til bygging av gang-/sykkelveibru på Sortlandsbrua
- Byen vokse innover
- Endre holdninger, slik at folk går og sykler korte stekninger i stedet for å kjøre bil

3.14 By-, tettsteds- og regionsenterutvikling

Sortland er av Nordland fylke pekt på som en av ti regionsentre i Nordland. Dette innebærer at Sortland kommune på en helt annen måte enn tidligere er ansvarlig for å kunne tilby funksjoner som kommer hele regionen til gode. Sortland skal være med å utvikle livskraftige lokalsamfunn og regionen Vesterålen – Sortland som regionsenter skal være lokomotiv i en livskraftig region.

Regional plan for by- og regionsenterpolitikk 2017-2025

Fylkestinget vedtok *Regional plan for by- og regionsenterpolitikk 2017-2025* i desember 2016. I henhold til plan- og bygningsloven skal regionale planer legges til grunn for kommunale planer. Derfor vil det være naturlig at arbeidet med ny Strategisk næringsplan for Sortland, vil bli gjort i nær tilknytning med det videre arbeidet som Nordland fylkeskommune skal i gang med sammen med fylkets utvalgte bykommuner, deriblant Sortland.

Planen skal bidra til å videreutvikle de utvalgte regionsentrene til kompakte, bærekraftige og innovative byer. Regionsenterpolitikken handler i stor grad om bedre samordning av sektorinteresser, noe som krever at det legges en helhet til grunn for utviklingsarbeidet. For at Sortland kommune, som regionsenter skal kunne utnytte det potensialet som ligger i en slik plan, må det arbeides både administrativt, politisk og strategisk inn mot fylkeskommunen. Kommunen må innta en aktiv rolle i forhold til de tre temaene som planen omhandler – vekstkraft, attraktivitet og regionforstørring – og være sitt ansvar som regionsenter bevisst og sørge for at Vesterålen får den veksten og utviklingen vi har potensiale til.

3.14.1 Ufordringer

- Kapasitet i administrasjonen til å arbeide systematisk med by- og regionsenterutvikling

3.15 Transportsystemer og infrastruktur

3.15.1 Situasjonsbeskrivelse

Samferdsel

Det største og viktigste samferdselstiltaket som er gjort i Vesterålen til nå var da Vesterålsbruene ble bygd på 1970- tallet. Men skal Sortland by fungere som et godt regionsenter og Sortland kommune og resten av Vesterålen bli en god og konkurransedyktig næringsregion må veiene mellom kommunesentrene i de ulike kommunene og inn til Sortland utbedres. Det er også vesentlig at veiforbindelsen fra Sortland til Evenes (Hålogalandsvegen) blir raskt realisert. Dette er viktig for at våre varer og tjenester raskt, trygt og enkelt skal kunne nå markedene.

Vesterålgata

Lokalt i Sortland er Fv 82, Vesterålgata i dag en flaskehals. Fv 82 er den mest trafikerte fylkesveien i Nordland med en årsdøgntrafikk på ca 11000 kjøretøy på Brekkahøgda. Samtidig som gata er gjennomfartssvei til Hadsel fra nord, er den også lokalgate i Sortland. Dette fører til at strekningen Sortlandsbrua-Prestelva har et sammensatt trafikkbilde med myke trafikanter, lokaltrafikk, gjennomgangstrafikk, tungtrafikk, kollektivtrafikk med tilhørende busslommer, mange kryss både med og uten kanalisering, gang-/sykkelvei og fortausløsninger, boligbebyggelse med enkeltavkjørsler, næringsbedrifter med avkjørsel direkte til gata osv. Trafikken går nærmest kontinuerlig og det er problemer med på- og avkjøring i kryssene, i begge rundkjøringene er kapasiteten nesten sprengt.

Byplan Sortland, vedtatt 2015, skisserer en rekke løsninger for å redusere trafikkøkningen, som f.eks. lokalbuss, effektive og trygge gang- og sykkelveiløsninger, bygge byen innover, endringer i parkeringsbestemmelsene i sentrum osv.

Sortland tettsted, fra brua til Prestelva, er i vekst og det planlegges en rekke nye funksjoner på strekningen, både bolig, forretning mm, som alle må ha adkomst via en kommunal gate til fylkesveien. Trafikkproblemer i Vesterålgata vil være svært lite næringsvennlig og skape press på arealene utenfor byen for etablering, noe som ikke er ønskelig, både av hensyn til de

Gata er fylkesvei og Nordland fylkeskommune er veieier. I forbindelse med arbeidet med Regional transportplan for Nordland har Sortland kommune gitt innspill på behov for at Vesterålgata prioriteres med midler i planperioden slik at det kan utarbeides reguleringsplan for hele strekningen og utbedringer kan gjøres. Handlingsplan skal legges fram for Fylkesrådet i løpet av våren 2017.

Vesterveien/Bjørklundveien

Sortland kommune vedtok i 2015 reguleringsplan for sammenkobling av Bjørklundveien og Vesterveien. Denne sammenkoblingen vil gi full effekt av byggingen av Bjørklundveien, som er gjort de seinere årene. Det er da beregnet at trafikk fra Vestmarka boligområde, som skal sørover i byen vil benytte Bjørklundveien og ikke kjøre gjennom krysset Fv 82/Kirkåsveien, som også er et sterkt belastet kryss på grunn av Skolekvartalet, kirka, barnehager, legekontorer mm genererer store trafikkmengder. Sammenkoblingen vil gi Vestmarka boligområde direkte tilgang til i Blåbyhallen, Lamarktunet og Blåfjell barnehage uten å kjøre via Vesterålgata. Det vil også være mulig med lokalbussrute i en ringløsning.

Sortland havn

Sortland havn er organisert som eget KF (kommunalt foretak) under Sortland kommune.

Sortland havn utarbeidet i 2010 en strategisk plan for havna, der det pekes på utfordringer knyttet til 4 virksomhetsområder:

- Gods med og uten containere
- Basefunksjoner
- Fiskeri/havnbruk/industri
- Regional knutepunktsfunksjon, herunder reiseliv og passasjertrafikk

Sortland havn er en moderne havn, godkjent EU-kontrollhavn med gode terminalfunksjoner, også passasjerterminal. Havna ligger i sentrum og det er kort avstand til byens mange tilbud. Havna leier ut terminaler til selskap som driver med sjøverts godstransport.

Det landes også mye fisk i Sortland havn, mye mer en den lokale fiskeflåten tilsier. SSB sine statistikker for fangst etter landingskommune, fangststart, tid og statistikkvarialbel:

Fisk i alt 2000: 41 202 tonn, 2005: 12 384 tonn, 2010: 21 426 tonn, 2015: 7 913 tonn.

Avløp

Sortland kommune vedtok i 2001 hovedplan avløp, gjeldende fra 2001-2014. Gjennom denne planen med handlingsplan for avløpssektoren, ga kommunen tillatelse til de utslippene vi hadde da. Handlingsplanene er i liten grad fulgt opp de seinere årene. Dette skyldes i stor grad at utbygginger av ledningsnett i sentrum er blitt prioritert og mangel på kapasitet i administrasjonen. I dag har vi derfor ikke gjennomført rensing av avløpsvann før utslipp til sjø, slik planen skisserte og i praksis vil det si at flere av kommunens avløp ikke har tillatelser på plass i forhold til den faktiske situasjonen.

Bredband

96% av alle husholdningene i Norge har tilgang på bredbånd (sept. 2016), 94% har fast bredbånd, mens 2% har mobilt bredbånd hjemme. I Sortland viser statistikk (fra Nordland fylkeskommune) for 3. kvartal 2016 at dekningen ligger på 79,4% og 3529 private abonnement.

	Totalt	>128 kbit	>512 kbit	>1 Mbit	>2 Mbit	>4 Mbit	>8 Mbit	>16 Mbit	>32 Mbit	>64 Mbit	>128 Mbit
Sortland antall	3 529	0	0	115	132	283	802	237	1057	387	516
Sortland %		0	0	3,26	3,74	8,02	22,73	6,72	29,95	10,97	14,62
Nordland %		0,07	0,51	2,79	3,45	14,5	16,06	24,31	24,52	10,13	3,64

Privatabonnement bredbånd – antall og overføringskapasitet 3. kv. 2016. Kilde: NFK

Tabellen viser at ca. 55% av privatabonentene har en overføringskapasitet på mer enn 32 Mbit, som er relativt god kapasitet. Til sammenlikning har bare ca. 33% av privatabonentene i Narvik og rett under 50% av Bodøs privatabonnter denne overføringskapasiteten. Statistikken er imidlertid ikke på grunnkrets nivå, slik at det kan være områder som har svært dårlig dekning likevel.

3.15.2 utfordringer

- Vesterålgata; kapasitet, kryss og kryssutforming mm
- Bjørklundveien/Vesterveien; sammenkobling av disse for å redusere trafikken i Kirkåsveien
- Avløpssituasjonen i sentrum og kommunalt avløpsnett i distriktene

3.16 Næring og sysselsetting

3.16.1 Situasjonsbeskrivelse

Handel

Handel har vært med og gitt Sortland mange trygge arbeidsplasser og en jevn utvikling. Den sentrale beliggenheten i Vesterålen, og de gode kommunikasjonsmulighetene mellom nabokommunene og Sortland har gitt en sterkt vekst på handels- og servicetilbud som kommer hele Vesterålen til gode. Spesielt kan vi se dette innen for eksempel bilbransjen, hvor de fleste kjente bilmerkene har etablert salgs og verksteds lokaler i kommunen.

Dekningsgrad for detaljhandel(ikke bil) i kommunen de seinere årene i tabellen under. Dekningsgrad er et uttrykk for forholdet mellom omsetningen og kjøpekraften hos befolkningen i kommunen og tall over 100% er handel fra innbyggere i andre kommuner.

By	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dekningsgrad Sortland	171%	169%	164%	162%	156%	148%
Dekningsgrad Bodø	111%					114%
Dekningsgrad Tromsø	110%					116%

Kilde: Handelsanalyse for Sortland utarbeidet av Rambøll i 2014 i forbindelse med Byplanarbeidet.

Tjenesteytende arbeidsplasser – statlige arbeidsplasser

I tillegg til å være en sterk handelsby, ser man en økning av tjenesteytende arbeidsplasser. Dette er også et område hvor man tror at Sortland som regionsenter og sin sentrale beliggenhet vil være et naturlig etableringssted for tjenesteytende bedrifter som vil ha hele regionen som sitt marked. Det vil også i fremtiden være vesentlig at Sortland og resten av Vesterålen blir tilført flere statlige arbeidsplasser. Vesterålen er et naturlig geografisk og sentralt sted i Nord Norge for statlige foretak. Vi er sentralt i Nord-Norges tettest befolkede storregion Midtre Hålogaland, og midt mellom Tromsø og Bodø. Statlige arbeidsplasser fører også med seg et kompetansemiljø og tiltrekker seg arbeidstakere med høy og annerledes kompetanse som Sortland og Vesterålen har behov for.

Industri

Sortland kommune har ikke historisk vært en industrikommune. Likevel ser man at det er godt mulig å etablere seg i Sortland og serve hele landet/verden med varer produsert her. Eksempel på det er Axelsens Engineering som produserer og leverer nødstrømsaggregater for offentlige og private anlegg over hele verden, andre eksempel er Alsvåg Plater AS som produserer og leverer takplater til byggevarer bransjen over hele landet. Utover dette har vi selvsagt Vesteraalens fiskeboller og andre tradisjonell havbruksrelatert industri.

Som regionsenter kan Sortland i fremtiden bli et attraktivt etableringssted for leverandørindustri til

f.eks. oppdrett og havbruksnæringen, som er en svært fremtreden og sterk næring i Vesterålen. Om det i fremtiden skulle åpnes for petroleumsvirksomhet i Vesterålen, vil nok Sortland også kunne bli sett på som et mulig attraktivt sted for leverandørindustri og servicebedrifter tilknyttet denne næringen.

Reiseliv

Reiseliv er en næring med store muligheter i vår region. Det har vært stor vekst de siste årene ikke bare innen den tradisjonelle sommerturismen, men det har også åpnet seg et stort nytt marked for vinterturisme. Reiselivsnæringen i kommunen og Vesterålsregionen satser mer og mer på opplevelsesbasert turisme, som for eksempel hvalsafari, fiske, vandring, fjellturer, sykkelturisme, midnattssol, nordlys, lokal mat etc. Man ser at der er stor interesse og betalingsvilje innen dette segmentet. Fordelen med at vinterturismen øker er at det nå er enklere å etablere helårsdrift hos flere aktører. Reiselivsnæringen har stor mulighet for fortsatt vekst. Med enda bedre samhandling, historiefortelling og systemer vil denne næringen kunne tilføre mye til vår kommune og vår region.

Sortland havn

Sortland Havn har utviklet seg til et viktig knutepunkt for gods til og fra Vesterålen. Men havna har lite plass for videre utvikling. Det vil være viktig å fortsette den jobben som så vidt har startet med å utvikle nye havnearealer. For havna og næringslivet i Vesterålen vil det også være viktig å jobbe aktivt for flere anløp av rutegående godsbåter. I ny overordnet arealplan for Sortland settes det nå av arealer til utbygging av nytt havneområde på Bygdnes, nord for Sortland.

Tilgjengelige næringsarealer

For å være en attraktiv og næringsvennlig kommune, må Sortland sørge for til en hver tid å ha nok tilgjengelige næringsareal. Her vil nøkkelen være å ha en god blanding av ferdig opparbeidede tomter, og arealer som kan utvikles av aktørene selv. Det er også vesentlig å ha arealer i nær tilknytning til byen og andre sammenfallende tilbud, samt ha arealer som er tilknyttet sjøen for å kunne tilfredsstille behovene næringer som er nært tilknyttet sjø og fiskeri-/havbruksnæringen har.

Sortland kommune utviklet Vestmarka næringsområde på 1990-tallet og dette området er snart fullt utbygd med hovedsakelig håndverks- og servicebedrifter. Her kjøpte Sortland kommune arealer og bygde ut hovedinfrastruktur for så å selge tomter. I Byplan Sortland – Blåbyen 2015-2027 er det avsatt ca. 120 daa til næringsarealer på nordsiden av Selneselva. Dersom kommunen erverver disse områdene kan de reguleres og opparbeides til attraktive næringsarealer for den delen av næringslivet som ikke er tilknyttet sjø. Det er dessuten også avsatt utfyllingsområder langs sjøen, mellom Ånstad og Prestelva, beregnet til næring/handel. Det antas at disse arealene vil være tilstrekkelig innenfor Byplanens tidshorisont.

Infrastruktur

Det er også behov for å være mest mulig i forkant av næringsutviklingen når det kommer til planlegging og utbygging av offentlig infrastruktur som f.eks. vei, vann og avløp. Det er også viktig at annen infrastruktur er på plass, slik som tele, el, internett.

Sortland kommune rustet opp Markveien, både vei, vann og avløp, inn til Vestmarka næringsområde i 2016. Dette er et viktig grep i forhold til at Vestmarka næringsområde skal være attraktiv i forhold til

eksisterende og ny næringsvirksomhet i Sortland og Vesterålen.

Arbeidskraft og kompetanse

Sortland kommune og Vesterålen vil i fremtiden ha et stort behov for arbeidskraft. Spesielt ser vi at mange bransjer opplever en stor grad av digitalisering og robotisering. Dette er fremtiden. Fordelen med dette er at man i langt større grad får til lønnsom industri i ytterkantene, samt bedre utnyttelse og kvalitet. Utviklingen gjør også at man enklere når nye markeder, og enklere ivaretar fremtidens krav om klimaansvar. Utdfordringen med dette er at behovet for kvalifisert arbeidskraft med riktig kompetanse vil komme til å øke. Sortland kommune og næringslivet i Vesterålen må i fremtiden være kreativ og dyktige for å tiltrekke seg denne kompetansen. Vi må få de lokale unge til å ønske å flytte hjem igjen etter endt utdanning. De må ønske å være med på utviklingen av fremtidens Vesterålen. Man må nok også tenke på traineeordninger for å tiltrekke seg nyutdannede mennesker fra andre deler av landet, og kanskje i fremtiden vurdere å rekruttere kvalifisert arbeidskraft fra andre land.

Dessverre øker ikke befolkningstallet i Nord- Norge, og med den utviklingen som er forventet har landsdelen behov for mer kvalifisert arbeidskraft enn vi klarer å produsere selv.

Utdanningstilbud

Sortland kommune og Vesterålen har behov for økt satsning på utdanningsinstitusjoner som tilbyr høyere utdanning. Spesielt innen de næringene som etter all sannsynlighet vil øke mest i denne regionen. Da tenker vi i hovedsak på havbruk og reiseliv, men også innen ingeniører, økonomi, ledelse og IKT. Mulighetene for videreutdanning er også svært viktig. Det er vanskelig og kostbart å gjennomføre kompetanseheving for arbeidstakere i Vesterålen, fordi det er få valgmuligheter i regionen. Rundt et større høyskolemiljø vil man også enklere kunne få til et forsknings- og utviklingsmiljø, noe som vil være vesentlig for Sortland kommune og regionens utvikling i fremtiden.

Gründervirksomhet

Tilrettelegging for gründer virksomhet er viktig. Her har kommunen samarbeidet godt med Fabrikken næringshage og Veksthuset Fyr, men behovet for en økt satsning på området er uten tvil viktig. Entreprenørskap og gründervirksomhet er avhengig av gode møteplasser og samlokalisering.

Landbruk

Jordbruket er en arealbasert næring, som er avhengig av mengde og kvalitet på jordressursene; dyrka og dyrkbar mark og beiterussurser i inn- og utmark. Sortlandslandbruket består i all hovedsak av grovfôrbaserte næringer som kjøttproduksjon på storfe og sau, samt melkeproduksjon på ku. Andel kraftfôrbaserte næringer som gris og høns er svært liten.

I Sortland er det over 700 landbrukseiendommer, tall fra Statisk sentralbyrå viser imidlertid at antall selvstendige bruk i drift er redusert betraktelig i perioden 1995-2015. Jordbruksareal i drift er imidlertid bare svakt redusert, og det viser seg at når bruk går ut av selvstendig drift, leies jordene av større bruk i drift, slik at ikke antall daa dyrkamark i reduseres nevneverdig.

	1995	2000 *)	2005	2010	2015
Gårdbruk i selvstendig drift	138	160	96	82	78
Jordbruksareal i drift		19361	21564	21452	21099
Daa/bruk	116	154	222	254	282

Kilde: SSB og kommunens landbruksforvaltning. *)Godfjord inkl. fra 2000

I Sortland er det mangel på dyrkamark og bruk i drift har ofte lange transportveier for å høste jorder langt fra egen driftsenhet. Det kan også være problematisk i forhold til å få langsiktige avtaler om drift av andres eiendom, noe som kan føre til at det er vanskelig å få finansiering til større utbygging og oppgradering av driftsbygninger.

Nedbygging og fragmentering gjennom enkeltfradelinger på jordbruksland kan også være problematisk. I ny kommuneplanens arealdel er ett av målene i forhold til landbruk og utbygging at viktige arealer for landbruk, friluftsliv og reindrift skal sikres. Dette gjelder spesielt dyrka mark. Mindre viktige arealer kan vurderes til utbyggingsformål. Kommuneplanens arealdel skal legge til rette for langsiktig og entydig vern av dyrka mark og slik oppnå forutsigbarhet i landbruksnæringen.

Fiskeri og havbruk

Fiskere	1995	2000	2005	2010	2015
Sortland	102	107	105	88	104
Vesterålen m Lødingen	1154	1038	964	753	667
Nordland	4070	3 363	3 056	2 475	

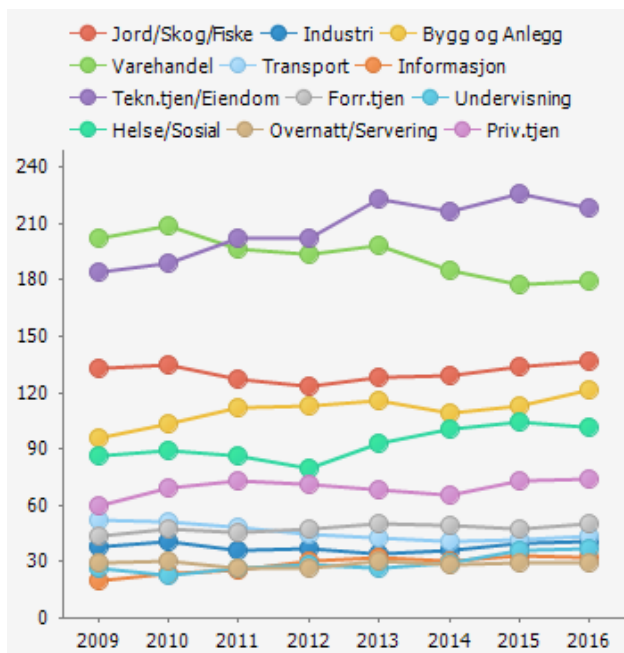
Fiskere som har fiske som hovedyrke Kilde: SSB

Tallene viser at mens antall fiskere i Sortland har vært relativt stabile de 20 siste årene, har antallet blitt redusert i både Vesterålen og Nordland. Det har vært reduksjoner i alle de andre vesterålskommunene også.

Sortland har etter hvert vokst innenfor havbruk. Det er totalt 10 tillatelser til oppdrett innenfor Sortlands kommunegrenser. Totalt i Vesterålen er det 42 og i Nordland er det ca. 279 tillatelser (2015). Dersom man skal hensynta miljø, fiskeri, landaktivitet osv. er det få områder i Sortland som kan utvikles videre i forhold til akvakultur. I kommuneplanens arealdel foreslås det at det settes av A-områder, ikke slik som tidligere med flerbruksområder.

Salg av slaktet matfisk har gått raskt oppover de siste årene og i 2015 utgjorde salget vel 9 milliarder i Nordland, for Nord-Norge totalt var tallet ca. 18 milliarder kroner.

Sammenstilling av utvikling innenfor utvalgte næringer

Figuren over viser utviklingen for utvalgte næringer i perioden 2009 til 2016. Andelen bedrifter innen teknisk tjenester/eiendom og varehandel klart størst. Fulgt av jordbruk/skog/ fiske og bygg og anlegg.

3.16.2 Muligheter og utfordringer

Sortland kommune og Vesteråsregionen har hatt stor vekst de siste årene, men veksten er ikke over. I fremtiden må kommunen og fylket være gode tilretteleggere, og næringene må følge utviklingen. Med god tilrettelegging tenkes det på at det er tilstrekkelig med attraktive næringsarealer avsatt, regulert og opparbeidet. At man er i forkant på utbygging av offentlig infrastruktur. Man må gi gode offentlige tilbud innen utdanning for å heve kompetansenivået. Gi næringslivet et konkurransedyktig samferdselstilbud som gjør det forutsigbart å transportere varer inn og ut av regionen. Man må behandle næringslivet som en samarbeidspartner i utviklingen av fremtidens næringsregion. Nord-Norge forøvrig og Sortland kommune er i stor vekst sammenlignet med resten av landet, men skal veksten fortsette må nok også næringslivet følge utviklingen. Man må tørre å være med på å investere i infrastruktur, man må ta sitt bidrag i å øke kompetansen til sine arbeidstakere, man må bidra for å gi lærlinger læreplasser slik at man får tilstrekkelig med kvalifiserte fagarbeidere ut i arbeidsmarkedet. Næringene må nok også tenke mer på hele landet eller hele verden som sitt marked.

- Flere innbyggere for økt rekruttering.
- Økt kompetanse, både blant nyutdannede tilbakeflyttere og blant dagens arbeidstakere.
- Sikre og tilrettelegge attraktive og differensierte næringsarealer.
- Økt fokus på å være attraktive for nyetableringer og på gründervirksomhet.
- Se på mulighetene for felles regionalt planverk for landbruk og kystsone.

- Samarbeid på tvers av kommunene. Næringslivet og arbeidstakerne i Vesterålen tenker minimalt på kommunegrensene, så ett tettere samarbeid på flere områder mellom vesterålskommunene vil kunne bidra til økt næringsutvikling i fremtiden.

3.17 Interkommunalt samarbeid

Sortland kommune samarbeider med øvrige kommuner Innenfor flere sektorer. Vi nevner

- PPD (pedagogisk-psykologisk distriktssenter for Vesterålen og Lødingen)
- Vesterålen barnevern
- Landbruk – skogbruk - viltforvaltning
- Veterinærtjenesten
- Kultur
- Nettverksarbeid innenfor kommunal planlegging
- M.fl.

Dette er fruktbare samarbeid som både gir større fagmiljø grunnlag for hele stillingshjemler innenfor mindre fagfelt og muligheter for erfaringsutveksling og utvikling. I flere av disse samarbeidene har Sortland kommune påtatt seg vertskommunerollen.

Kilder:

- SSB Statistikkbanken
- Nordland fylkeskommune – statistikkdatabase Nordland 09.05.2016, som baserer seg på Panda og SSB
- Kommunens landbruksforvaltning
- Økonomiplan 2017
- Strategisk analyse 2016-2019
- Handelsanalyse for Sorland 2014
- Regional plan for by- og regionsenterpolitikk 2017-2025
- Kommunebarometret 2016